Under CSR Support by
ipca | Foundation

শিক্ষাৰ অধিকাৰ
সৰ্বশিক্ষা অভিযান, অসম
সকলোৱে পঢ়ো সকলোৱে আগবাঢ়ো

নৱম শ্ৰেণীৰ পাঠ্যপুথি

ৰাজনীতি আৰু অৰ্থনীতি বিজ্ঞান

ৰাজনীতি বিজ্ঞান

পাঠ - ২

চৰকাৰৰ প্ৰকাৰ বা শ্ৰেণীবিভাগ

অংশ – ৩
বনজিৎ নাথ

Under CSR Support by
ipca | Foundation

শিক্ষাৰ অধিকাৰ
সৰ্বশিক্ষা অভিযান, অসম
সকলোৱে পঢ়ো সকলোৱে আগবাঢ়ো

এককেন্দ্ৰীয় চৰকাৰ

ৰাজ্যৰ ক্ষমতাৰ কেন্দ্ৰীকৰণ আৰু বিতৰণৰ ভিত্তিত চৰকাৰক আৰু দুটা ভাগত ভাগ কৰা হয়

- এককেন্দ্ৰীয়
- যুক্তৰাষ্ট্ৰীয়

Under CSR Support by
ipca | Foundation

শিক্ষাৰ অধিকাৰ
সৰ্বশিক্ষা অভিযান, অসম
সকলোৱে পঢ়ো সকলোৱে আগবাঢ়ো

এককেন্দ্রীয় চৰকাৰ

- যিখন চৰকাৰত ৰাজ্যৰ ক্ষমতা কেন্দ্রীয় চৰকাৰৰ হাতত কেন্দ্রীভূত হয় আৰু সমগ্র ৰাজ্যখন কেন্দ্রৰ পৰাই পৰিচালিত হয়।

Under CSR Support by
ipca | Foundation

শিক্ষাৰ অধিকাৰ
সৰ্বশিক্ষা অভিযান, অসম
সকলোৱে পঢ়ো সকলোৱে আগবাঢ়ো

- এই চৰকাৰত শাসনৰ সুবিধাৰ বাবে স্থানীয় প্ৰশাসনিক গোট থাকে যদিও সেইবিলাক সাংবিধানিক নহয়।
- সেই গোটবিলাক সম্পূৰ্ণৰূপে কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ নেতৃত্বাধীন।
- ব্ৰিটেইন, ফ্ৰান্স, জাপান, ইটালী, নেদাৰলেণ্ড আদি দেশত এই চৰকাৰ আছে।

Under CSR Support by
ipca | Foundation

শিক্ষাৰ অধিকাৰ
সৰ্বশিক্ষা অভিযান, অসম
সকলোৱে পঢ়ো সকলোৱে আগবাঢ়ো

এককেন্দ্রীয় চৰকাৰৰ বৈশিষ্ট্য —

১ শক্তিশালী কেন্দ্রীয় চৰকাৰ

২ লিখিত অথবা অলিখিত সংবিধান

৩ একক নাগৰিকত্ব

৪ দুৰ্বল ন্যায়পালিকা

৫ নমনীয় সংবিধান

Under CSR Support by
ipca | Foundation

শিক্ষাৰ অধিকাৰ
সৰ্বশিক্ষা অভিযান, অসম
সকলোৱে পঢ়ো সকলোৱে আগবাঢ়ো

১ শক্তিশালী কেন্দ্রীয় চৰকাৰ ঃ

- এনে চৰকাৰত সংবিধানে সকলো ক্ষমতা কেন্দ্রীয় চৰকাৰৰ ওচৰত ন্যস্ত কৰে।
- ফলত ইয়াত কেন্দ্রীয় চৰকাৰৰ স্থিতি অতি শক্তিশালী।

Under CSR Support by
ipca | Foundation

শিক্ষাৰ অধিকাৰ
সৰ্বশিক্ষা অভিযান, অসম
সকলোৱে পঢ়ো সকলোৱে আগবাঢ়ো

২ লিখিত অথবা অলিখিত সংবিধান ঃ

- এককেন্দ্রীয় চৰকাৰত সংবিধানখন লিখিত বা অলিখিত হ'ব পাৰে।
- উদাহৰণ স্বৰূপে ঃ ইংলেণ্ড-অলিখিত সংবিধান আৰু নেদাৰলেণ্ড- লিখিত সংবিধান।

Under CSR Support by
ipca | Foundation

শিক্ষাৰ অধিকাৰ
সৰ্বশিক্ষা অভিযান, অসম
সকলোৱে পঢ়ো সকলোৱে আগবাঢ়ো

৩ একক নাগৰিকত্বঃ

- দ্বৈত নাগৰিকত্ব থকা যুক্তৰাষ্ট্ৰীয় চৰকাৰৰ দৰে নহয়, একক নাগৰিকত্ব হৈছে এককেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ এটা মূল বৈশিষ্ট্য।

Under CSR Support by
ipca | Foundation

শিক্ষাৰ অধিকাৰ
সৰ্বশিক্ষা অভিযান, অসম
সকলোৱে পঢ়ো সকলোৱে আগবাঢ়ো

৪ দুৰ্বল ন্যায়পালিকা ঃ

- একক চৰকাৰত বিধায়িনী দল সৰ্বোচ্চ, ইয়াৰ আইন সমগ্ৰ ৰাজ্যতে প্ৰযোজ্য।
- ন্যায়পালিকাই এই আইনসমূহ পুনৰীক্ষণ বা অসাংবিধানিক বুলি ঘোষণা কৰিব নোৱাৰে।

Under CSR Support by
ipca | Foundation

শিক্ষাৰ অধিকাৰ
সৰ্বশিক্ষা অভিযান, অসম
সকলোৱে পঢ়ো সকলোৱে আগবাঢ়ো

৫ নমনীয় সংবিধান ঃ

- সংবিধানখন সাধাৰণতে নমনীয়, যাৰ ফলত কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে প্ৰয়োজন অনুসৰি নিজৰ বিধানসমূহ সহজে সংশোধন কৰিব পাৰে।

Under CSR Support by
ipca | Foundation

শিক্ষাৰ অধিকাৰ
সৰ্বশিক্ষা অভিযান, অসম
সকলোৱে পঢ়ো সকলোৱে আগবাঢ়ো

এককেন্দ্রীয় চৰকাৰৰ গুণ

- চৰকাৰৰ একক ৰূপে সমগ্র ৰাজ্যতে একেধৰণৰ আইন প্রয়োগ কৰে, যাৰ ফলত কোনো জটিলতা নোহোৱাকৈ ফলপ্রসূ আৰু শক্তিশালী প্রশাসনৰ সৃষ্টি হয়।
- যিকোনো ত্রুটিৰ বাবে কেন্দ্রীয় চৰকাৰ সম্পূর্ণৰূপে দায়বদ্ধ আৰু জবাবদিহি, স্থানীয় প্রশাসনিক এককক দোষ জাপি দিব নোৱাৰে।

Under CSR Support by
ipca | Foundation

শিক্ষাৰ অধিকাৰ
সৰ্বশিক্ষা অভিযান, অসম
সকলোৱে পঢ়ো সকলোৱে আগবাঢ়ো

- চৰকাৰ চলোৱাটো কম খৰচী, ৰাজ্যৰ উন্নয়ন প্ৰকল্পৰ বাবে অধিক ধন মুকলি কৰি দিয়ে।
- জৰুৰীকালীন অৱস্থাত একক চৰকাৰ ফলপ্ৰসূ, যাৰ ফলত দ্ৰুত আৰু নিৰ্ণায়ক সমস্যা সমাধানৰ সুবিধা হয়।

Under CSR Support by
ipca | Foundation

শিক্ষাৰ অধিকাৰ
সৰ্বশিক্ষা অভিযান, অসম
সকলোৱে পঢ়ো সকলোৱে আগবাঢ়ো

- এককেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ নমনীয় সংবিধানে পৰিৱৰ্তিত পৰিস্থিতিৰ লগত খাপ খুৱাবলৈ সহজ সংশোধনীৰ অনুমতি দিয়ে।

- কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ আধিপত্যই আঞ্চলিক চৰকাৰৰ সৈতে সংঘাতৰ সম্ভাৱনা কমাই চৰকাৰক আৰু অধিক শক্তিশালী কৰি তোলে।

Under CSR Support by
ipca | Foundation

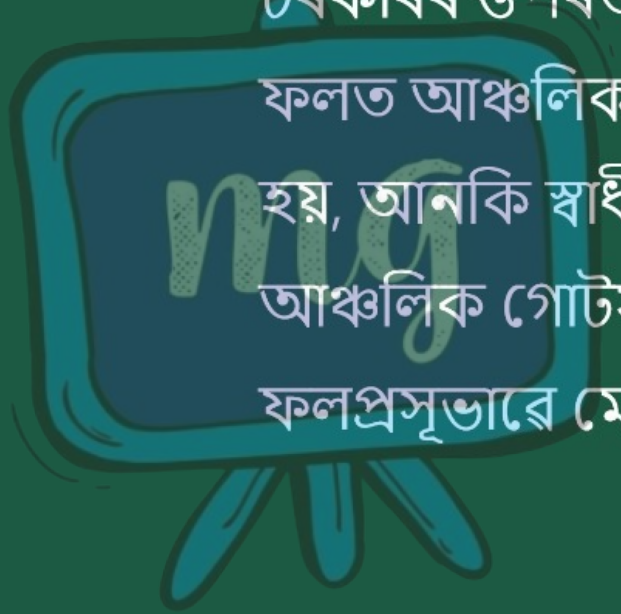
শিক্ষাৰ অধিকাৰ
সৰ্বশিক্ষা অভিযান, অসম
সকলোৱে পঢ়ো সকলোৱে আগবাঢ়ো

এককেন্দ্রীয় চৰকাৰৰ দোষ

- আকাৰত অতি ডাঙৰ ৰাজ্য এখনৰ বাবে এককেন্দ্রীয় চৰকাৰৰ ৰূপটো একেবাৰেই উপযোগী নহয়।
- চৰকাৰত সীমিত জনসাধাৰণৰ অংশগ্রহণৰ ফলত জনসাধাৰণৰ মাজত ৰাজনৈতিক সক্রিয়তাৰ অভাৱ হয়।

Under CSR Support by
ipca | Foundation

শিক্ষাৰ অধিকাৰ
সৰ্বশিক্ষা অভিযান, অসম
সকলোৱে পঢ়ো সকলোৱে আগবাঢ়ো

- এখন মাত্ৰ চৰকাৰ থকা বাবে কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ ওপৰত অতিৰিক্ত বোজা পৰে, যাৰ ফলত আঞ্চলিক সমস্যাসমূহ অৱহেলা কৰা হয়, আনকি স্বাধীনতাৰ অভাৱৰ বাবে আঞ্চলিক গোটসমূহে সেইবোৰ ফলপ্ৰসূভাৱে মোকাবিলা কৰিব নোৱাৰে।

Under CSR Support by
ipca | Foundation

শিক্ষাৰ অধিকাৰ
সৰ্বশিক্ষা অভিযান, অসম
সকলোৱে পঢ়ো সকলোৱে আগবাঢ়ো

- এককেন্দ্রীয় চৰকাৰ অধিক আমোলাতান্ত্রিক।

- এককেন্দ্রীয় চৰকাৰ স্বৈৰাচাৰী প্রকৃতিৰ হৈ পৰাৰ আশংকা বেছি কাৰণ কেন্দ্রীয় আৰু আঞ্চলিক চৰকাৰৰ মাজত ক্ষমতা বিতৰণ নহয়।

Under CSR Support by
ipca | Foundation

শিক্ষাৰ অধিকাৰ
সৰ্বশিক্ষা অভিযান, অসম
সকলোৱে পঢ়ো সকলোৱে আগবাঢ়ো

যুক্তৰাষ্ট্ৰীয় চৰকাৰ

- এই ধৰণৰ চৰকাৰত কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ লগতে গঠনমূলক প্ৰদেশসমূহৰ এখন প্ৰাদেশিক চৰকাৰ আছে।
- এনে যুক্তৰাষ্ট্ৰীয় চৰকাৰৰ আদৰ্শ উদাহৰণ হ'ল আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰ (আমেৰিকা)।

Under CSR Support by
ipca | Foundation

শিক্ষাৰ অধিকাৰ
সৰ্বশিক্ষা অভিযান, অসম
সকলোৱে পঢ়ো সকলোৱে আগবাঢ়ো

- আচলতে প্রথমখন যুক্তৰাষ্ট্রীয় চৰকাৰৰ জন্ম হৈছিল আমেৰিকাত যাৰ বাবে আমেৰিকাক 'যুক্তৰাষ্ট্রৰ গৃহভূমি' (Homeland of Federation) হিচাপে গণ্য কৰা হয়।

Under CSR Support by
ipca | Foundation

শিক্ষাৰ অধিকাৰ
সৰ্বশিক্ষা অভিযান, অসম
সকলোৱে পঢ়ো সকলোৱে আগবাঢ়ো

যুক্তৰাষ্ট্ৰীয় চৰকাৰৰ বৈশিষ্ট্য —

১ ক্ষমতাৰ বিকেন্দ্ৰীকৰণ

২ ক্ষমতাৰ পৃথকীকৰণ

৩ লিখিত আৰু দৃঢ় সংবিধান

৪ দুই প্ৰকাৰৰ চৰকাৰ

৫ দ্বৈত-নাগৰিকত্ব

৬ স্বাধীন ন্যায়পালিকা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

শিক্ষাৰ অধিকাৰ
সৰ্বশিক্ষা অভিযান, অসম
সকলোৱে পঢ়ো সকলোৱে আগবাঢ়ো

১ ক্ষমতাৰ বিকেন্দ্ৰীকৰণ ঃ

☛ কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰ আৰু অংগৰাজ্যবিলাকৰ চৰকাৰৰ মাজত ক্ষমতাৰ ভাগ-বিতৰণ যুক্তৰাষ্ট্ৰীয় চৰকাৰৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য।

২ ক্ষমতাৰ পৃথকীকৰণ ঃ

☛ যুক্তৰাষ্ট্ৰীয় চৰকাৰত কাৰ্যপালিকা, বিধানমণ্ডল আৰু ন্যায়পালিকা সম্পূৰ্ণৰূপে স্বাধীন আৰু ইটোৱে সিটোৰ বিকল্প হ'ব নোৱাৰে।

Under CSR Support by
ipca | Foundation

শিক্ষাৰ অধিকাৰ
সৰ্বশিক্ষা অভিযান, অসম
সকলোৱে পঢ়ো সকলোৱে আগবাঢ়ো

৩ লিখিত আৰু দৃঢ় সংবিধান ঃ

- যুক্তৰাষ্ট্ৰীয় চৰকাৰৰ সংবিধানখন হ'ল লিখিত সংবিধান।
- এই সংবিধানখন অনমনীয় অথবা দৃঢ়। এই সংবিধানখন সংশোধন কৰা পদ্ধতিও অতি জটিল।

৪ দুই প্ৰকাৰৰ চৰকাৰ ঃ

- কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰ আৰু ৰাজ্য চৰকাৰ।
- দুয়োবিধ চৰকাৰৰে নিজা নিজা সংবিধান থাকে।

Under CSR Support by
ipca | Foundation

শিক্ষাৰ অধিকাৰ
সৰ্বশিক্ষা অভিযান, অসম
সকলোৱে পঢ়ো সকলোৱে আগবাঢ়ো

৫ দ্বৈত-নাগৰিকত্ব ঃ

- যুক্তৰাষ্ট্ৰীয় চৰকাৰত মানুহৰ দ্বৈত নাগৰিকত্ব থাকে; এটা ৰাজ্যৰ বাবে আৰু আনটো নিজ নিজ প্ৰদেশৰ বাবে।

৬ স্বাধীন ন্যায়পালিকা ঃ

- যুক্তৰাষ্ট্ৰীয় চৰকাৰৰ এটা মুক্ত আৰু স্বতন্ত্ৰ ন্যায়পালিকা আছে যিয়ে সংবিধানৰ কার্যকর্তা আৰু অভিভাৱক হিচাপে কাম কৰে।

Under CSR Support by
ipca | Foundation

শিক্ষাৰ অধিকাৰ
সৰ্বশিক্ষা অভিযান, অসম
সকলোৱে পঢ়ো সকলোৱে আগবাঢ়ো

যুক্তৰাষ্ট্ৰীয় চৰকাৰৰ গুণসমূহ

১

যুক্তৰাষ্ট্ৰীয় চৰকাৰে দুয়োটাকে অৰ্জন কৰে

- আঞ্চলিক স্বায়ত্ব শাসন
- জাতীয় একতা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

শিক্ষাৰ অধিকাৰ
সৰ্বশিক্ষা অভিযান, অসম
সকলোৱে পঢ়ো সকলোৱে আগবাঢ়ো

২ ভিন্ন ধৰ্ম, জাতি আৰু ভাষিক গোষ্ঠী বসবাস কৰা এখন বিশাল ৰাষ্ট্ৰৰ বাবে যুক্তৰাষ্ট্ৰীয় চৰকাৰ বেছি ফলপ্ৰসূ হয়।

৩ এই ব্যৱস্থাই কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ পৰা কামৰ বোজা হ্ৰাস কৰে।

- প্ৰাদেশিক চৰকাৰে আঞ্চলিক বিষয়সমূহ চম্ভালে।
- কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে ৰাষ্ট্ৰীয়-গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয়ত মনোনিৰেশ কৰে।

Under CSR Support by
ipca | Foundation

শিক্ষাৰ অধিকাৰ
সৰ্বশিক্ষা অভিযান, অসম
সকলোৱে পঢ়ো সকলোৱে আগবাঢ়ো

৪ যুক্তৰাষ্ট্ৰীয় শাসন ব্যৱস্থাত ক্ষমতাৰ বিকেন্দ্ৰীকৰণৰ ব্যৱস্থা থকাত অন্তৰ্বিপ্লৱৰ শংকা কম থাকে আৰু কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰ স্বেচ্চাচাৰী হোৱাৰ প্ৰৱণতা নাথাকে।

৫ যুক্তৰাষ্ট্ৰীয় চৰকাৰ অধিক গণতান্ত্ৰিক। কেন্দ্ৰ আৰু ৰাজ্য চৰকাৰৰ মাজত ক্ষমতাৰ বিকেন্দ্ৰীকৰণে জনসাধাৰণক অংশগ্ৰহণ কৰাত সহায় কৰে।

Under CSR Support by
ipca | Foundation

শিক্ষাৰ অধিকাৰ
সৰ্বশিক্ষা অভিযান, অসম
সকলোৱে পঢ়ো সকলোৱে আগবাঢ়ো

যুক্তৰাষ্ট্ৰীয় চৰকাৰৰ দোষসমূহ

১ কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰ আৰু প্ৰাদেশিক চৰকাৰৰ মাজত সংঘাতৰ সম্ভাৱনা আছে।

২ কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰ আৰু প্ৰাদেশিক চৰকাৰৰ মাজত ক্ষমতাৰ ভাৰসাম্য ৰক্ষা কৰাটো কঠিন।

Under CSR Support by
ipca | Foundation

শিক্ষাৰ অধিকাৰ
সৰ্বশিক্ষা অভিযান, অসম
সকলোৱে পঢ়ো সকলোৱে আগবাঢ়ো

৩ সংবিধানৰ কঠিনতা আৰু নমনীয়তাৰ অভাৱে পৰিৱৰ্তিত সময় আৰু পৰিস্থিতিৰ লগত খাপ খুৱাব পৰাকৈ ইয়াৰ বিধানসমূহ সংশোধন কৰাটো প্ৰত্যাহ্বানজনক কৰি তোলে।

৪ যুক্তৰাষ্ট্ৰীয় চৰকাৰত ক্ষমতাৰ বাবে কেন্দ্ৰ আৰু ৰাজ্যৰ মাজত মতবিৰোধ হোৱাৰ সম্ভাৱনা থাকে।

Under CSR Support by
ipca | Foundation

শিক্ষাৰ অধিকাৰ
সৰ্বশিক্ষা অভিযান, অসম
সকলোৱে পঢ়ো সকলোৱে আগবাঢ়ো

৫ যুক্তৰাষ্ট্ৰীয় চৰকাৰত আঞ্চলিকতাবাদ সৃষ্টি হোৱাৰ সম্ভাৱনা থাকে। আঞ্চলিকতাবাদে যুক্তৰাষ্ট্ৰক দুৰ্বল কৰে।

৬ যুক্তৰাষ্ট্ৰীয় চৰকাৰত অৰ্থ ব্যয় অধিক। বিভিন্ন ধৰণৰ চৰকাৰ থকাৰ ফলত ৰাজহুৱা ধন অধিক খৰচ হয়।

❖ খালী ঠাই পূৰ কৰা ঃ

১। ..... হ'ল এককেন্দ্রীয় পদ্ধতিৰ চৰকাৰ থকা ৰাষ্ট্ৰ।

উত্তৰ- জাপান

- হয়/নহয় লিখা —

২। ক্ষমতাৰ বিকেন্দ্রীকৰণ হল যুক্তৰাষ্ট্রীয় চৰকাৰৰ অন্যতম প্রধান বৈশিষ্ট্য।

উত্তৰ- হয়।